

Documents to be investigated, are submitted to an expert in the original. And only in exceptional cases, a photo of the investigated text or signature could be submitted for investigation. Real practice often shows that photocopies and fax copies are submitted for investigation. With this method of transferring the image on the paper an expert is unable to determine the sequence of strokes, to trace the signs that point to the technical training, singularity of performance. In order to ensure safety of the documents, which are submitted for expertise, they should be packed.

Most forensic scientists, who studied the issue of handwriting investigations distinguish the following types of groups of handwriting samples : free, relatively free and experimental.

The materials provided by the investigator or by the court, as samples for comparative investigation should be compared with the controversial document in terms of: the script and language, the time of writing, the content and the purpose, writing material, method of the execution, subject of the document, the state of the writing person, the pace of writing.

Method of handwriting investigations quantities of comparative material is not limiting, but an expert practice regardless of the objects of study recommends that the volume of handwriting samples composed at least five pages of a standard format and signatures - no less than ten. If the person who assigned an expertise, could not provide these or other examples due to objective reasons he obligatory indicates this in the resolution of an expertise.

Keywords: *handwriting expertise, handwriting text, signature, studied objects, comparative samples.*

Надійшла до редакції 26.06.2014

Гора І. Ю.

здобувач

(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 159 : 343.4

ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КСЕНОФОБІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Проаналізовано відомості щодо поширення злочинів, вчинених на ґрунті расової та етнічної ненависті, на території України. Розглянуто статті Кримінального кодексу України, які передбачають відповідальність за злочини, які вчиняються із ксенофобських мотивів. Надано характеристику насильницьких злочинів з мотивів нетерпимості.

Ключові слова: *ксенофобія, расова нетерпимість, расизм, Європейська комісія проти расизму та нетерпимості, скінхеди, насильницькі злочини.*

Постановка проблеми. Ганебним явищем сучасного життя, з яким зіткнулося останнім часом чимало держав, у тому числі Україна, стали злочини, скоєні на ґрунті расизму та етнічної неприязні.

Расизм – це дискримінація окремих осіб, суспільних груп або певної частини населення. У найгірших своїх проявах це політика переслідувань, пригноблень, ганьби, насильства, нагнітання ворожнечі та неприязні, поширення відомостей, що паплюжать людину або групу людей; завдання шкоди за ознакою раси чи етнічного походження (видимої різниці в зовнішності) [1].

Метою цієї статті є психолого-юридична характеристика злочинів, вчинених на ґрунті расової та етнічної ненависті, передбачених Кримінальним кодексом України, а також аналіз відомостей стосовно поширення цих злочинів на території України.

Виклад основного матеріалу. Слово “ксенофобія” (походить від грецьких слів ξένος (*ксенос*), що означає “чужинець”, “незнайомец”, та φόβος (*фобос*), що означає “страх”) тлумачиться як: 1) хворобливий стан, що виявляється у нав’язливому страху стосовно чужинців чи просто чогось незнайомого, чужоземного; 2) страх перед чужоземцями та ненависть до них. Розрізняють дві основні форми ксенофобії:

1) спрямована на групу всередині суспільства, що вважається чужою та шкідливою для суспільства, наприклад, іммігранти, біженці, трудові мігранти, євреї;

2) спрямована на культурні елементи, що вважаються чужими. Усі культури підпадають під чужоземний вплив, але культурна ксенофобія часто є вузькоспрямованою на певні прояви такого впливу, наприклад, поширення нетрадиційної для даної країни релігії.

Расизм (від англ. racism) – світогляд, а також політичні теорії і практики, що на ньому ґрунтуються, які засновано на уявленні про поділ людей на біологічно різні групи на основі видимих особливостей зовнішнього вигляду, як то: колір шкіри, структура та колір волосся, риси обличчя, будова тіла і т. ін., – тобто на раси, і різному ставленні до людей та їх спільнот залежно від їх належності до цих груп (рас). Згідно з расистськими теоріями, люди різних рас розрізняються за соціально-біологічною поведінкою. Тобто до зовнішніх ознак “прив’язуються” важливі психологічні, розумові та фізичні особливості або ж робляться грубі узагальнення на зразок: “усі негри ліниві”, “усі євреї жадібні” і т.ін. Ця різниця, як стверджують послідовники расистських теорій, зумовлена механізмами спадковості і не зникає повністю у результаті виховання, соціалізації та інших культурних процесів. Причиною расизму як явища є ксенофобія. Власне, расизм значною мірою і є ксенофобією за ознакою видимої різниці у зовнішності. Як різновид ксенофобії, расизм є ірраціональною, але природною реакцією людей на чуже та невідоме. Однак лише ксенофобією расизм аж ніяк не вичерпується [2].

Расизм і злочини на ґрунті ксенофобії не були характерними для українського суспільства досить тривалий час. Один із перших резонансних проявів ксенофобії в Україні датується липнем 2001 р., коли біженця з Руанди було забито на смерть поблизу його помешкання у Вінниці, що викликало офіційну стурбованість Верховного Комісару ООН з питань біженців. Цей випадок за часом співпадає із загальним поширенням злочинів, вчинених на ґрунті расової та релігійної ворожнечі, що стали відчутною проблемою у країнах постіндустріальної Європи через невирішеність питань у сфері міграційної та національно-культурної політики [3].

Починаючи з середини 2002 р. в українському суспільстві спостерігалося підвищення рівня ізоляціонізму та ксенофобії, яке супроводжувалося зрос-

танням кількості публікацій із ксенофобськими відтінками. Результати соціологічних досліджень також вказували на зниження за роки незалежності питомої ваги психологічно відкритих та схильних до національної толерантності людей більше ніж у 3,5 рази. На думку окремих дослідників, практично половину населення у 2003 р. складала громадяни з ізоляціоністськими настроями, а кількість носіїв ксенофобських настроїв зросла більше ніж учетверо. У той же час експерти Держдепартаменту США оцінювали рівень ксенофобії в Україні як такий, що не перевищує її рівень в інших посттоталітарних країнах. Хоча випадки ксенофобії щодо росіян, євреїв, кримських татар, циган та іммігрантів з Кавказу, Азії та Африки були достатньо частими, американські спостерігачі вважали ситуацію в Україні менш загрозливою, ніж у Росії, Румунії, Польщі, Угорщині, Словаччині. Можливо, це було зумовлено тим, що більшість випадків не мала насильницького характеру, втілюючись у словесні образи, малювання антисемітських графіті та досить рідко – акти вандалізму на кладовищах [3].

Більш загрозливі результати ескалації ксенофобських настроїв стали помітними в Україні після 2005 р., коли групи так званих скінхедів (“бритоголових”) виділилися з лав футбольних фанатів в окрему течію. Саме з 2005 р. у Львові та Харкові стають регулярними закриті фестивалі неонацистських музичних гуртів з України та Росії, організовані неофіційною Українською націонал-трудовою партією, де звучать пісні відверто расистського характеру. Організація “Патріот України”, яка протягом 2007 р. провела серію маршів зі смолоскипами у Києві та Харкові, використовує ксенофобські та расистські гасла, регулярно організує для активістів руху так звані воєнізовані “вишколи” на покинутих промислових об’єктах, у лісових таборах, туристичних базах [3].

Генеральний прокурор України у 2008 р. заявляв, що злочинів на ґрунті расизму в Україні майже немає, що такі прояви були в Україні, кримінальні справи порушувалися і були розслідувані, справи скеровані до суду, але це поодинокі факти. У свою чергу, Європейська комісія проти расизму та нетерпимості (ЄКРН) у своїй доповіді зазначила, що масштаби проблеми є замаскованими, оскільки існує тенденція кваліфікувати злочини на ґрунті расової ненависті як хуліганство. Також, за словами співкоординатора проекту “Без кордонів”, ще в 2009 р. була озвучена домовленість між МВС України та Генеральною прокуратурою України про те, що вони зобов’язуються вести спільну статистику стосовно злочинів, вчинених на ґрунті расової та етнічної ненависті. Проте жодного разу така статистика не була оприлюднена. Злочини фіксуються як вчинені на ґрунті расової ненависті лише за наявності відповідного обвинувального вироку суду. Частина цих вироків винесена у зв’язку зі вчиненням вбивств, коли не порушувати кримінальну справу було просто неможливо. Якщо ж потерпілий залишається живим після нападу расистів, він зазвичай боїться звернутися до міліції через недовіру до правоохоронних органів та судової системи. Це ще одна причина того, що офіційна статистика демонструє порівняно невелику кількість злочинів на ґрунті расо-

вої ненависті [4].

Зазвичай це насильницькі злочини, вчинювані організованими групами молодих людей, які належать до груп скінхедів та неофашистів, що спрямовані перш за все проти іноземних студентів, шукачів притулку, біженців та іммігрантів, бізнесменів, дипломатів, а також проти членів сімей персоналу ООН, які є часто є вихідцями з країн Африки, Азії, Середнього Сходу, Кавказу або представниками помітних груп меншин країн Заходу [3].

Кримінальна відповідальність за злочини, які вчинюються з ксенофобських мотивів, передбачена декількома статтями КК України. З моменту прийняття у 2001 р. нового КК України відповідальність за будь-які злочини, вчинені на ґрунті нетерпимості, встановлювалася ст. 161 КК України. Згідно зі старою редакцією цієї статті відповідальність наставляла за будь-які дії, пов'язані з порушеннями прав громадян залежно від раси, національності, релігійних переконань тощо. Зміст зазначеної статті викликав багато нарікань щодо складності доказування прямого умислу та конструкції правової норми. Про певні проблеми із застосуванням цієї статті свідчить і статистика.

У 2009 р. до КК України були внесені зміни, що встановлюють відповідальність за злочини проти життя і здоров'я особи, зокрема, було додано кваліфікуючу ознаку *«вчинення злочину з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості»*. Також змінено ст. 300 КК України *“Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості”*, до предмета кримінально-правового захисту якої віднесли також і твори, що пропагують расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію. Такий підхід мав забезпечити більш активне розслідування злочинів, які вчинюються із ксенофобських мотивів, оскільки вважалося, що вони приховуються за іншими складами злочинів. Однак на практиці виявилось, що такі зміни не дозволяють виокремити злочини, вчинені з ксенофобських мотивів, із масиву інших злочинів проти особи, оскільки зазначений мотив не є єдиною кваліфікуючою ознакою відповідної частини певної статті КК.

Злочини, які вчинюються на ґрунті расової чи національної нетерпимості, можна умовно поділити на три групи:

- насильницькі злочини;
- злочини, пов'язані з порушеннями прав і свобод людини і громадянина та громадського порядку;
- інші злочини.

До першої категорії насильницьких можна віднести такі склади злочинів, відповідальність за які передбачено КК України: умисне вбивство (п. 14 ч. 2 ст. 115 КК); умисне тяжке тілесне ушкодження (ч. 2 ст. 121 КК); умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ч. 2 ст. 122 КК); побої і мордування (ч. 2 ст. 126 КК); катування (ч. 2 ст. 127 КК); погроза вбивством (ч. 2 ст. 129 КК). Слід зауважити, що наведений вище перелік злочинів містить лише ті види насильницьких злочинів, які мають таку кваліфікуючу ознаку, як *вчинення злочину з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості*.

Однак коло насильницьких злочинів, які вчинюються з мотивів нетерпимості, може бути набагато ширшим.

Насильницькі злочини з мотивів нетерпимості вчинюються, як правило, ввечері та вночі, у громадських місцях. Найбільш розповсюдженим способом є напад ззаду із нанесенням удару по голові або ногою в спину, щоб людина впала, з наступним побиттям руками, ногами по голові, грудях, спині та інших частинах тіла. Напади здійснюються раптово, без будь-якого попереднього спілкування з потерпілими і, відповідно, без жодних провокацій з їхнього боку. Вони мають жорстокий і агресивний характер та можуть супроводжуватися расистськими висловлюваннями, образами, гаслами, зокрема ультранационалістичними. Однак траплялися випадки, коли побиття здійснювалося мовчки.

При цьому відсутні ознаки злочинів проти власності, тобто у потерпілих не відбиралися їхні речі, гроші, майно. Як правило, нападники і потерпілі раніше не були знайомі між собою. Нападники найчастіше діють у групі з 2–3 або більше осіб. Групові напади характерні для злочинів з мотивів національної нетерпимості та гомофобії.

Напад триває доволі короткий проміжок часу, оскільки вчинюється у громадських місцях при певній кількості свідків, які втручаються у дії нападників. Однак, враховуючи груповий характер нападу, нанесених тілесних ушкоджень достатньо для позбавлення життя потерпілого.

Знаряддями, що використовуються при вчиненні насильницьких злочинів на ґрунті нетерпимості, є предмети, спеціально пристосовані для спричинення тілесних ушкоджень, тобто зброя – вогнепальна, травматична, холодна, вибухові пристрої і механізми; побутові предмети – ножі, сокири, мотузки, шнури тощо; транспортні засоби. Однак основними й найбільш розповсюдженими знаряддями вчинення насильницьких злочинів є скляні пляшки, у тому числі горловини від розбитих пляшок, сталеве пруття, палки, ножі або гострі предмети.

Насильницькі злочини вчинюються, як правило, чоловіками віком від 13 до 30 років, які або належать до угруповань, що насаджують націоналістичну чи профашистську ідеологію, або поділяють її. Жінки рідко скоюють злочини такого характеру. Зазвичай вони відіграють допоміжні ролі – підбурюють до вчинення злочину, записують напад на камеру чи мобільний телефон або виступають спостерігачами.

До другої групи злочинів, які вчинюються на ґрунті нетерпимості, належать злочини, не пов'язані з насильством щодо особи. Вони посягають на права і свободи громадян, громадський порядок та моральність, а також майно. Відповідальність за них настає за ст. 161 КК України “Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань” та ст. 300 КК України “Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію”.

Статтею 161 КК України встановлено відповідальність за умисні дії,

спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності, або за образу почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, за пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Таким чином, диспозиція ст. 161 КК України охоплює багато аспектів і визначає відповідальність за низку різноманітних дій, кожна з яких може становити окремий склад злочину. Серед них такі умисні дії:

- розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті;
- приниження національної честі та гідності;
- образу почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями;
- пряме чи непряме обмеження прав громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;
- встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Зазначені елементи об'єктивної сторони цього злочину фактично є способами його вчинення.

Беручи до уваги зміни кримінального законодавства, хотілося б звернутися до особливостей державної політики стосовно ксенофобії.

Слід зазначити, що Державний комітет України у справах національностей та релігій як центральний орган виконавчої влади, що проводив політику стосовно національних меншин, 9 грудня 2010 р. було ліквідовано. Функції з реалізації державної політики у сферах міжнаціональних відносин, захисту прав національних меншин України, релігії покладено на Міністерство культури України (крім постанов щодо порядку використання коштів на програми з реалізації Хартії регіональних мов). У рамках ліквідації комітету також фактично було припинено роботу Міжвідомчої робочої групи з питань протидії ксенофобії, міжетнічній та расовій нетерпимості, яка діяла при Державному комітеті України у справах національностей та релігій. У 2010 р. в Департаменті кримінального розшуку МВС України скасовано відділ, який займався розкриттям злочинів, скоєних як іноземними громадянами, так і щодо іноземних громадян, злочинів на расовому ґрунті зокрема. Також у системі МВС України було ліквідовано Департамент моніторингу прав людини, на який було покладено вирішення питань протидії расизму та ксенофобії. Відповідні функції не було передано жодному компетентному органу, і нині спостерігається уповільнення розвитку політики протидії проявам нетерпи-

мості. Не ухвалено Закон України “Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою”, не внесено зміни до Закону України “Про національні меншини в Україні”. Останніми роками в законодавчій площині не відбувається належних дій стосовно запровадження кращих напрямів практики ЄС та світу із зазначеної проблематики [5, с. 10.]

Варто наголосити також, що в Україні не проводилася системна державна політика з протидії дискримінації щодо різних груп меншин. Не розроблено таких напрямів політики, як захист від дискримінації чи допомога її жертвам. У законодавстві немає визначень понять дискримінації, її видів (пряма та непряма), стандартів і критеріїв її доведення. Декларативність законодавчих положень підтверджується незначною судовою практикою щодо захисту від дискримінації. 18 лютого 2010 р. було затверджено план заходів МВС України з протидії расизму та ксенофобії на період до 2012 р. Однак експерти констатують, що після кадрових змін у МВС України у 2010 р. відповідний План більше не виконувався і станом на липень 2011 р. не було реалізовано жодного запланованого заходу. 19 серпня 2011 р. Міністерство юстиції України оприлюднило для обговорення проект Указу Президента України “Про Стратегію боротьби з дискримінацією в Україні” на виконання п. 42 Національного плану з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України. Однак зазначений документ досі не подано до Кабінету Міністрів України для внесення на розгляд Президентіві України. Відповідно, не затверджено й план заходів з реалізації Стратегії боротьби з дискримінацією в Україні [5, с. 11.]

Висновок. У сучасних умовах ксенофобія як прояв етнічної і політичної нетолерантності є соціально-політичною проблемою майже кожної країни. Глобалізаційні процеси активізували міграцію, змінили етнічний склад більшості сучасних країн, посилили уніфікацію та зумовили стирання відмінностей між регіонами. Але категорія етносу виявилася стійкішою від глобалізації. У доповіді Комісії ООН з прав людини констатувалося, що практично в кожному регіоні світу протягом останніх років спостерігається швидке зростання випадків проявів нетерпимості, дискримінації, расизму і ксенофобії у формі відкритого насильства, які, зокрема, спрямовані на мігрантів.

Міграційні процеси змінюють етнічний склад більшості сучасних країн, що досить часто призводить до міжетнічного напруження, конфліктів із мігрантами, відродження расизму та спалахів ксенофобії, які складно спрогнозувати та контролювати. Такий стан речей вимагає належного реагування з боку правоохоронних органів, і насамперед органів прокуратури України, які несуть відповідальність за забезпечення стану законності в державі.

Адже расизм та ксенофобія, хоча й не набули в Україні масштабу соціального явища, проте мають значний криміногенний потенціал, оскільки саме вони стають ідеологічним підґрунтям злочинів, що вчинюються на ґрунті расової, національної чи релігійної нетерпимості. Одночасно, враховуючи комплексний характер цієї нової для нашого суспільства кримінальної загрози, слід констатувати, що правоохоронні органи можуть виконувати функцію

протидії расизму в досить обмеженій формі, як це й витікає зі статусу та можливостей примусово-виконавчих органів державного управління. З оглядом на це постає нагальна потреба у скоординованій превентивній діяльності усіх органів державної влади та громадянського суспільства.

Бібліографічні посилання

1. Запобігання ксенофобських і расистських проявів серед студентської молоді : метод. рекомендації. – Луганськ, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.snu.edu.ua/docs/curators/metod_rass.do.

2. Що таке ксенофобія? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lawhelp.dli.donetsk.ua/index.php?option=com_content&view=rticle&id=744:zakon32&catid=79:inshe&Itemid=241.

3. *Мартиненко О.* Расизм та ксенофобія в Україні – нові виклики у сфері захисту прав людини / *О. Мартиненко* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tolerant.org.ua/category/articles/rasizm_ta_ksenofobiya_v_ukraini_novi_vikliki_u_sferi_zahistu_prav_lyudin.prin.

4. Генпрокуратура вважає, що масових проявів расизму в Україні немає. Правозахисники наводять інші факти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.helsinki.org.ua/index.php?id=1338542614>.

5. Методичні рекомендації з протидії проявам нетерпимості (ксенофобії) для прокурорів та слідчих прокуратури, представників силових структур, неурядових організацій / *Ю. Тищенко, О. Смірнов, І. Осика та ін.* ; за заг. ред. *Ю. Тищенко*. – К. – Сімферополь, 2011.

Гора И. Ю. Проблемы противодействия ксенофобии в современной Украине.

Анализируются сведения о распространении преступлений, совершаемых на почве расовой и этнической ненависти, на территории Украины. Рассматриваются статьи Уголовного кодекса Украины, предусматривающие ответственность за преступления, совершаемые по ксенофобским мотивам, дается характеристика насильственным преступлениям по мотивам нетерпимости.

Ключевые слова: ксенофобия, расовая нетерпимость, расизм, Европейская комиссия против расизма и нетерпимости, скинхеды, насильственные преступления.

Gora I.Yu. Problems of counteraction xenophobia in contemporary Ukraine. The crimes motivated by racism and ethnic hatred have become the shameful phenomenon of modern life, which clashed in recent years, many countries, including Ukraine. Racism is the policy of persecution, humiliation, violence, hatred and hostility injection, the dissemination of information that demean a person or part of the people; humiliation on the grounds of race or ethnic origin (visible difference in appearance).

There are two main forms of xenophobia: 1) the first aims at a group within society, is considered as foreign and harmful to society, such as immigrants, refugees, migrant workers, the Jews; 2) the second focuses on cultural elements which are considered alien.

In this paper the data on the distribution of crimes committed on the grounds of racial and ethnic hatred in the territory of Ukraine are analyzed, the articles of the Criminal Code which provides for liability for crimes committed xenophobic motives are considered, the violent crimes based on intolerance are described.

Author indicates that this violent crimes committed by organized groups of young people belonging to groups of skinheads and neo-Nazis, directed primarily against foreign students, asylum seekers, refugees and immigrants, businessmen, diplomats, as well as against the family members of UN staff, who are often come from countries in Africa, Asia, the Middle East, the Caucasus and notable representatives of minority groups in the West.

Except the changes in the criminal law, in the article we drew attention to the policy of the state with respect to racial discrimination, xenophobia, and it was monitored changes in the Ukrainian legislation on combating discrimination against various minority groups. It has been established that the current state policy regarding intolerance requires a proper response on the part of law enforcement agencies, especially bodies of Ukraine, who are responsible for ensuring that the state of law in the state.

Keywords: *xenophobia, racial intolerance, racism, the European Commission against Racism and Intolerance, skinheads, violent crime.*

Надійшла до редакції 20.06.2014

Грицаченко В. В.

ад'юнкт

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.985

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВЕ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ

На основі проведеного аналізу положень, наведених науковцями, запропоновано структуру оперативно-розшукового запобігання злочинам, визначено його складові елементи та місце у структурі оперативно-розшукової протидії злочинам органами внутрішніх справ.

Ключові слова: *оперативно-розшукове запобігання злочинам, оперативно-розшукова профілактика злочинів, оперативно-розшукове попередження злочинів, оперативно-розшукове припинення злочинів, органи внутрішніх справ.*

Постановка проблеми. Останнім часом в Україні спостерігаються тенденції до збільшення кількості зареєстрованих заяв і повідомлень про злочини. Існуючі засади правового та організаційного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції не тільки не сприяють покращенню криміногенної ситуації в країні, а й не гарантують у повному обсязі захист прав і свобод громадян і дотримання законності. Результатом цього є досить низький рівень довіри населення до правоохоронних органів, критичні оцінки їх діяльності з боку міжнародних експертів та громадськості [1, с. 6-7].

Особливого значення під час протидії злочинності набуває запобігання злочинам. Як зазначає А.П. Закалюк, запобіжна діяльність щодо злочинності безпосередньо спрямовується не проти неї у тому вигляді (обсязі), в якому вона існує на теперішній час, а стосовно чинників, що її зумовлюють. Ця діяльність здійснюється, насамперед, з метою перервати дію останніх і тим са-